

Θα μιλήσουμε για σπασμένα παράθυρα

ή για σπασμένες ζωές;

Πρωτοβουλία για ένα πολύμορφο κίνημα στην Ψυχική Υγεία

Ο άνθρωπος θα γίνει καλύτερος όταν του δείξεις ποιος είναι

Άντον Τσέχοφ

Επιμένει ο κ. Βαρτζόπουλος ότι τον αδικούμε, ότι παρερμηνεύσαμε τα λεγόμενά του σε ό,τι αφορά στη βιολογική βάση των γυναικοκτονιών. Ας δούμε όμως αν είναι μόνο αυτό το σημείο στη σκέψη του που αναδεικνύει τον βιολογικό ντετερμινισμό που την διακατέχει.

Ο κίνδυνος από τις δηλώσεις του κ. Βαρτζόπουλου είναι πολύ μεγαλύτερος και δεν αφορά μόνο το θέμα των γυναικοκτονιών. Στα μάτια μας μοιάζει να επαναφέρει παλαιές θεωρίες της συντηρητικής αμερικάνικης πολιτικής των δεκαετιών του 60 και του 70, η οποία αγκάλιασε ή μάλλον έθρεψε θεωρίες όπως αυτή του Τζέιμς Κ. Γουίλσον (καθηγητή Διοίκησης Επιχειρήσεων στο UCLA και καθηγητή Δημόσιας Διοίκησης στο Χάρβαρντ) και οδήγησε σε αυτό που σήμερα γνωρίζουμε ως το πλέον απάνθρωπο σύστημα «σωφρονισμού» στον λεγόμενο «αναπτυγμένο» κόσμο.

Σύμφωνα με τον Γουίλσον «η καλύτερη θεραπεία για το έγκλημα είναι να κλείνεις μέσα τους εγκληματίες». Η θεωρία του «**σπασμένου παραθύρου**» έγινε άμεσα αγαπητή από τον Ρόναλντ Ρήγκαν:

«Αν ένα παράθυρο σπασμένο κτιρίου δεν επισκευαστεί, σύντομα θα βρεθούν και τα άλλα παράθυρα σπασμένα και σύντομα θα εγκατασταθούν σε αυτό ναρκομανείς, καταληψίες,

παρίες, αποβράσματα. Οι δολοφονίες μετά είναι θέμα χρόνου να συμβούν».

Πρόκειται για μια απλοϊκή θεωρία που διαμόρφωσε την κατασταλτική πολιτική των ΗΠΑ. Το **ΔΟΓΜΑ «Νόμος και Τάξη»** με επίκεντρο τη Νέα Υόρκη στηρίχτηκε ακριβώς σε αυτή τη θεωρία. Η κύρια πολιτική γραμμή στηριζόταν στο αξίωμα **«απομονώστε το σάπιο μήλο, να μη σαπίσουν και τα υπόλοιπα»**. Το 2015 εκτεταμένη μετα-ανάλυση έδειξε πως δεν υπάρχουν στοιχεία ότι η επιθετική πολιτική αστυνόμευσης συμβάλλει στη μείωση της εγκληματικότητας. Στα μάτια μας είναι αναμενόμενο να έρχεται η στήριξη του από τον υπουργό Δικαιοσύνης. Η ιδιωτικοποίηση του «σωφρονιστικού συστήματος» είναι μάλλον ένα επόμενο ή μεθεπόμενο βήμα.

Πώς λοιπόν ο υφυπουργός Υγείας να μην υποστηρίζει πως **«η δική μας πρόληψη πρέπει να κινηθεί εξωοικογενειακά με σκοπό να προσεγγίσει αυτή την οικογένεια (...) και αν δεν μπορέσει να συμμορφωθεί, να απομονωθεί»**; Να απομονώσουμε λοιπόν το σάπιο μήλο.

Αναπόφευκτα επομένως απουσιάζει στον λόγο του υφυπουργού, καθώς περιγράφει τέτοια περίπλοκα κοινωνικά φαινόμενα, η έννοια της θεραπευτικής παρέμβασης, ενώ αφθονεί **«η έγκαιρη ανίχνευση, η καταστολή, ο περιορισμός»**. Αναφέρει ξεκάθαρα ότι **«κοινωνικές δομές πρόληψης υπό αυτή την έννοια δεν μπορούν να υπάρξουν, δηλαδή δεν μπορεί να υπάρξει μία ειδική δομή η οποία θα προλαμβάνει τέτοια φαινόμενα»**, ενώ στις κοινωνικές υπηρεσίες αποδίδει έναν ρόλο προληπτικής αστυνόμευσης, ως **«αισθητήρες του κράτους στην κοινωνία»**, που θα εντοπίσει αυτές τις οικογένειες και θα τις απομονώσει.

Η κοινωνία δεν υπάρχει. Οι σχέσεις δεν διαμορφώνουν συνειδήσεις. Το ίδιο ισχύει κι αν είσαι φτωχός ή πλούσιος, ας είναι καλά τα γονιδιά σου. Με την ίδια βεβαιότητα επιμένει ότι δεν είναι σύνηθες **«κάποιος να αναμορφώσει το αξιακό του σύστημα, να βάλει μυαλό»**.

Ας μας εξηγήσει ο ψυχίατρος κ. Βαρτζόπουλος με ποιον τρόπο αυτές οι αντιλήψεις μπορούν να χωρέσουν την κατανόηση περίπλοκων κοινωνικών φαινομένων, όπως οι εξαρτήσεις, και **ας αναρωτηθούμε όλοι πώς αυτές οι αντιλήψεις μπορεί να εκφράζονται στα σχέδιά του για τις δομές απεξάρτησης και υπηρεσιών ψυχικής υγείας.**

Το ερώτημα προφανώς είναι ρητορικό. Οι εργαζόμενοι στην απεξάρτηση γνωρίζουν πόσο συχνά χρειάζεται κανείς να προσεγγίσει φαινόμενα παραβατικών συμπεριφορών με μια θεραπευτική και όχι κατασταλτική λογική. Γνωρίζουν πώς κοινωνικά αίτια, όπως οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές άκρατου ανταγωνισμού και η κοσμοθεωρία περί «ζωώδους φύσης» του ανθρώπου, συντελούν στην εκδήλωση «αντικοινωνικών» και βίαιων συμπεριφορών.

Πώς όμως ένας άνθρωπος που κατανοεί και περιγράφει με τέτοιους όρους την εγκληματικότητα, θα μπορούσε ποτέ να κατανοήσει πόσο περίπλοκη απαιτείται να είναι η θεραπεία; Αυτονόητο λοιπόν είναι να ανησυχούμε ότι η απεξάρτηση θα μετατραπεί σε προγράμματα (υποτιθέμενης) μείωσης της βλάβης με χορήγηση υποκατάστατων και διάλυση οποιασδήποτε θεραπευτικής προσπάθειας. Και βέβαια αναπόφευκτα θυμόμαστε τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στις ΗΠΑ -όπως αναφέραμε και παραπάνω- όπου με το παράλληλο βίαιο κλείσιμο των ψυχιατρείων (που προωθείται και εδώ με το νομοσχέδιο που έχουν έτοιμο Βαρτζόπουλος και Άδωνης) ένα μεγάλο μέρος των φυλακισμένων σε δημόσιες και ιδιωτικές φυλακές είναι, εδώ και χρόνια, ψυχικά πάσχοντες/ουσες, με μόνη θεραπεία, τη φυλακή.

Πώς να χωρέσουν σε αυτόν τον τρόπο σκέψης η περιπλοκότητα της ψυχικής οδύνης και οι απαιτήσεις ενός πολυδιάστατου ψυχοκοινωνικού πλαισίου; Για αυτό και μια σκέψη τόσο μονοδιάστατη και γραμμική αποτελεί ξεκάθαρη απειλή για τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας και απεξάρτησης αλλά και για την κοινωνία στο σύνολό της.

*Στοιχεία αντλήθηκαν από το βιβλίο του Rutger Bregman «Ανθρωπότητα μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, σελ. 318-327.

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΟΛΥΜΟΡΦΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

7/5/2024